

K celemu solncu!

Tisočera ustna šepetajo:

»Dajte solnca, dajte nam življenja!«

(Župančič O.)

Prve dni oktobra, ko je sijalo zlato božje solnce po vinogradnih gričkih, so si zaželele solnca tudi fantovske duše. Vojna doba je bruhala vanje blato in mraz in povojna doba je bila preveč oblačna in mrzlotna, da bi otajala led priučenih razvad in osušila blato, ki se je nabralo v naših dušah.

»Kako so duše naše blatne! —

Temo za mater kličemo

in njenim blodnjam pravimo: sestre... —

Prav kakor star izhojen tlak

so naše duše blatne.«

(Škender: Meditacija.)

Fantje smo si želeli solnca. Videli smo otroke in mladenke, kako so bili neštetokrat deležni solčnih žarkov in kako bogato so jim jih sipali v duše. Mi smo pa stali v ozadju in čakali, da nam kdo poreče: »Sedaj je vrsta na vas!«! Prošiti nas je bilo sram, šteli smo se zato preponosne; ker smo pa izgledali preponosni, se nas niso upali vabiti oni, ki so klicali druge. Tako je bilo:

... naše življenje pozabljeno,

neizrabljeno

ginilo je v glôbel kot voda na Krasu.

(O. Župančič.)

Pa je udaril nekdo na svetogorski zvon. Zajeknil je in njegov jek je šel čez gore in ravnine in zdramil uspavane fantovske duše. »Sedaj je vrsta na vas, fantje! Na Sveto goro pojdite, k Solncu!« in smo šli brez odpora, z veseljem.

Tisto lunojasno sobotno noč, ki se je prelivala polagoma v krasen nedeljski jesenski dan, so prepevali fantje-romarji pesem o solncu. Vse steze in pota, ki vodijo na Skalnico, so oživele v nedeljskem jutru. Prihajale so gruče iz Gor, Krasa, Vipavske, in vse te gruče so hotele — solnca.

Na ruševinah, v malem svetišču polnem milosti, je Mati sprejela svoje sinove - viteze. Njihove blatne duše so se umile v kopeli odpuščanja in srce je

... zažuborelo, v solncu blestelo,

tja za obzorje je pota iskalo —

kjer solnca so tista

mlada vsa, čista...

(Župančič O.)

Ko je zazvonil veliki zvon, je vstajalo Solnce. Iz srebrnega ciborija je vstajalo in z večnimi žarki osvetlilo in ogrelo duše, ki so Ga iskale.

Zdelo se nam je kot bi naš Bog hodil nad pšeničnim poljem po razoru. K Njemu se je klanjalo na tisoče klasov, proseč Ga, naj jih obvaruje neurja in toče in spravi v večne žitnice. Tri tisoč in štiristo glav se je pripognilo pred Njim, ki razveseljuje našo mladost... Takrat je posijalo Solnce v fantovske duše.

Na razvalinah je v jutranjem svitu, ko je po dolinah ležala še megla, govoril tisočerim obsijaninim dušam dr. M. Brumat. »Revolucionarno Adamovo kri požlahtnimo z brezmadežno krvjo Jagnjetovo!«

»Bratje, molimo Ga! Molitev je naša
duše preplašene žalosten krik:
»Roka, ki zvezde prižiga in ugaša,
dušam ne bodi jezen sodnik,
dušam, očiščenim v Solncu ožarjenim,
dušam, sestricam čistih duhov,
ki ljubijo, hočejo, pridejo k Očetu domov...«

(Dr. I. Pregelj: Hvalnica.)

Zadonela je pesem solkanskih fantov, zazvonili so zvonovi in naznanjali, da je v fantovskih dušah gorko in svetlo, kot že davno ne tako.

Ob desetih, ko so izginile meglice tudi v dolini in je bil cel svet polen solnca, je govoril vitezom drugi duhovnik. O viteštvu je govoril, ki naj čuva vero, rodno družino in slabotne. Oči so se iskrile v solzah in te fantovske solze nekaj pomenijo. Pred svetogorsko Kraljico so položili tisoči prisego, da bodo čuvali biser vere, stražili krščansko družinsko misel in branili slabotne. In zdelo se je, kot bi vsi ti tisoči potegnili meč — ne meč brušen in jeklen, temveč meč svetel in ožarjen v Solncu, in prisegli zvestobo krščanskim načelom. Čemu krvavi meč?

»O, bratje, na pot, solncu naprot!
Ne bojte se meča krvavega,
ta meč ni namerjen na zdravega
na pravega moža.
Ta meč divja čez grobove le,
požiga razpale domove le,
kar je čilega, to obvelja.

(O. Župančič.)

Beseda je umolknila in srca so postala topla. Prelepa pesem goriškega okteta se je dvignila iznad razvalin in pozdravljala Solnce, ki je vzhajalo na oltarju. To Solnce ni bilo namenjeno le onim, ki so klečali pred Njim — celí deželi, vsem poljanam z jesenskimi rožami posutim, vsem vasem in družinam je svetilo to zlato Solnce božje.

»Ta dan so se okitile poljane...
tajnostno po njih trepetanje —
povzdigovanje.

Vse travne bilke se zibljejo
v molitvi se pripogibljejo,
a rože vse mašujejo,
iz kelihov jasnih žrtvujejo
Solncu nebeškemu svojo kri.«

(O. Župančič.)

Po daritvi so se oglasili zvonovi, veličastno in mladostno veselo so peli ta dan. Njihov glas se je prelival v zvoke godbe Goriškega godbenega krožka in v veselo fantovsko pesem. Kaj hočete več? Zvonenje, godba, petje in nad vsem tem — zlato Solnce božje.

Popoldne smo se poslovili od svetogorske Kraljice. Zapeli smo ji v slovo pesem, zahvalili se za gostoljubnost čuvarjem svetišča in v najlepšem redu odšli — domov. Z nami je šlo veselje in mladost, ker smo našli na Sveti gori Solnce, ki smo ga tako zelo pogrešali. Da, našli smo celo Solnce.

Pomenki.

Starost.

Dni mojih lepši polovica kmalo,
mladosti leta, kmalo ste minule!
Rodile ve ste meni cvetja malo,
še tega rožce so se koj osule.

(Fr. Prešeren.)

Jesenski dnevi so prišli v deželo. Na vrtove, kjer so pred meseci cvetele vrtnice, duhteli nageljni in narcise, je padla slana. Zadnje jesenske rože: mrtvaške krizanteme in temnordeče dalije, povešajo k mrzlim tlem svoje trudne glavice in čakajo večera, ko pomori ledena slana tudi nje.

Drevje po gozdih rumeni in v jesenskem vetru odletava list za listom na tla. — Tam v ozadju štrlijo v nebo skalnate gore, ki jim je sneg pobelil vrhove. —

Tudi v človeško življenje pride jesen. Človeku se upogne glava, v licih in na čelu se mu zarežejo brazde in njegovo glavo pobelijo sivi lasje. Starost je podobna sneženim goram. Z nogami se stari ljudje še dotikajo zemlje, njihove častitljive glave pa že obseva žar iz večnosti. Kakor žare gorski vrhovi v zahajajočem solncu in mečejo plamenečo svetlobo v mračne doline, tako postanejo stari ljudje svetilniki, ki svetijo na nevarna pota mladim, potujočim v vrtincu življenja.

Kakšen razgled se odpre očem z vrhov teh mogočnih gora! Je ni težave in zapreke, ki bi ustavila nogo turistu, hrepenečem po razgledni krašoti. Kakšno plačilo mu nudijo krasni, razjedeni vrhovi, grozeči prepadi, bistra gorska jezera, daljnji, temni gozdovi in planinski pašniki z lesenimi pastirskimi kočami, ko jih opazuje z gorskih slemen! — Tudi osiveli ljudje so v svojih šestdesetih, sedemdesetih, osemdesetih letih razgledniki, ki vidijo daleč na okrog in gledajo za seboj cele dobe človeškega življenja.

Z mirnim, izkušnim pogledom zro stari ljudje v vrtoglavo življenje mladine. Iz izkušnje vedo, da tudi življenjapolna mladina opeša enkrat, kot so opešali oni.

Polagoma z leti se ji bo ohladila žrjavica v srcu, od leta do leta ji bo usihal mozeg v kosteh in od dneva do dneva ji bodo ugašale oči in postajali beli lasje.

Spominja se starček v svojih poznih letih one dobe, ko je tudi on sam živel v življenjskih bojih. Pa je prišel čas, ko je začel pešati in ni mogel več slediti hitremu koraku mladine.

Počasi je moral izstopiti iz mladinskih vrst in otedaj je stopal sam zase proti jeseni človeških dni. Od takrat ve dobro, da ostane svet, pa naj si še toliko prizadeva, naj se še toliko peha in poboljša, podvržen istemu zakonu narave, ki velja za vse: Minljivi so človeški dnevi! Ta proces opazuje v svojih visokih letih in človeško delo se mu zdi malenkostno kot drobna mravlja, ki jo gleda bistri orel z višin.

Častivredni so stari ljudje. Kos večnosti so na tej zemlji. S svojo bogato izkušnjo in dalekovidnostjo nam služijo kot varuhi in vodniki na strmih potih. V svojih osivelih glavah nosijo življenjske modrost stoletja. Naj bo mladina še tako nadarjena; teh zlatavrednih izkušenj nima. Kulturno visokostoječi narodi so zato spoštovali starost. Pred sivo glavo so se spoštljivo umikali Rimljani in Grki.

Ni mogoče trditi, da vlada ta lepa navada še dandanes. Moderni mladini se zdi starost okorela in starokopitna. Kako naj stari ljudje razumejo novejši rod? Da, težko ga razumejo, zato večkrat zmajajo z glavo, ko opazujejo počenjanje mladih, ki se jim zdi topoglava otročarija. Naj bi prišli stari iz groba in se ozrli na tisočere nove grobove, ki jih je skopala svetovna vojska, kaj mislite, bi se li začudili? Prav nič ne! Saj je moralo tako priti, ker je mladina z smehom odklanjala nasvete starih.

Bogu hvala, da še žive v zapečku naših hiš tihi izkušeni starčki! Ravno ti so najplemenitejši, čeprav v svoji onemoglosti in skromnosti ne zahajajo v gostilne, ne šetajo po vasi in ne sedijo na odličnih mestih. Življenje jim je izklesalo strasti in napake. Pretresljive slike so, polne pouka, čeprav so na zunaj sključeni in razdežani. Njihova notranjost pa je vzvišeno lepa, ker je očiščena v življenjskem ognju.

Posebno značilno je, da se ti modri, izkušeni starčki, najbolj približajo otrokom. Čeprav stoje z eno nogo že na pragu drugega življenja, vendar čutijo največjo privlačnost do onih šibkih otrok, ki so z negotovo nogo šele stopili na življenjsko pozorišče. Kako ljubki so prizori, ko se stara mati poniža k otrokom in jim pripoveduje pravljice, ko osiveli ded reže dečkom konjiča in žaga voziček! Besede deda in babice so tako lepe in nazorne, da jih otroci zapomnijo do smrti.

Najlepša pa je tiha udanost, s katero se uklonijo starči neizprosному naravnemu zakonu. Komu ne stopi pred oči oni Jeruzalemski starček Simeon, ki je z Detetom božjim v naročju pel svoj večerni psalm globoke udanosti: »Zdaj pa, Gospod, odpusti svojega hlapca v miru, ker so moje oči videle Tvoje zveličanje!« Takrat, ko starčeve oči ne morejo več gledati na zunaj, se poglobi njihov pogled na znotraj. Blesk sveta jih ne mami več, zato pa je njihova duša prosta in z zaupanjem pričakuje one ure, ko se povrne domov k Očetu, odkoder je izšla.

Čas hiti!

Veliko lepih pesmic ima svetovna literatura, ki opevajo naravo, ljubezen, junaštvo, domovino i. t. d. In vendar se mi zde najbolj globoko občutene one pesmi, ki jih poje poet svoji mladosti v slovo.

Navedel bom v zgled samo par biserov.

Župančič poje mladosti takole:

Iskal sem svojih mladih dni
po tihih gajih,
iskal sem svojih zlati, dni
po skritih rajih,
kjer solnce z mrakom govori
v duhtečih majih.
Izpraševal sem vse ljudi,
kedo ima jih, —
nihče ne ve, nihče ne ve
in ne pozna jih.

Moravska narodna poje:

Zabučala gore, zašumeli lesi
oh mladost ti moja, kam ušla si, kje si?

Litavska narodna pesem opeva bežnost mladosti v sledeči pesmi:

Vsejal sem nageljne in rože,
vsejal sem bele lilije,
vsejal sem svoja leta mlada,
ko v vrtu nožice.

In vene nagelj mi in rože
in bele lilije,
in venejo mi dnevi mladi,
ko v vrtu nožice.

Spet cveli nageljni in rože,
spet bodo lilije —
nikoli dnevi moji mladi,
ko v vrtu rožice.

So vzrasli nageljni in rože,
so vzrasle bele lilije,
vzrasli dnevi moji mladi,
ko v vrtu rožice.

Vsahnili nageljni in rože,
vsahnile bodo lilije,
vsahnili moji dnevi mladi
ko v vrtu rožice.

(*Al. Gradnik.*)

Kdo ne pozna ruske narodne pesmi: »Stara mama, oj, ne šivaj!« ali ljubke slovenske: »Kje so moje rožice?« Iz vseh teh in nešteti drugih pesmic odmeva bridko spoznanje: Mladost je bežna, čas hiti!

Spomini.

Dni premišlja, ki so bili
in na tihem solze briše.

(*J. Stritar.*)

Postarala se je. Pred hišo so ji napravili klop in na njej poseda vsak dan. Na tisoče spominov ji vstaja pred očmi. Sedaj je obnemogla, uvela, brez moči, a včasih je bilo drugače.

Tri dobe življenja.

Misli ji splavajo nazaj, daleč nazaj v tista leta, ki jih nikdar več ne bo. Mlada je bila takrat. Sedemnajsto leto ji je teklo. Rdeča kot vrtnica, močna kot hrast, življenjapolna kot sočnata vrba ob potoku. Takrat ni posedala. Pisano ruto si je zavezala na glavo, srp je vzela v roko in rokavce si je zavihala. Pa je šla na polje, kjer je plavalo rumeno žito. Žela je in pela, pa spet pela in žela. Ko je prišla do rdečega maka med pšenico, je obstala. Ni ga požela. Utrgala ga je in lica so ji pordela, kot mak. »Zvečer mu ga pripnem za klobuk!« In spet je žela in pela, dokler ni zazvonilo Ave Marijo v vasi.

Slika se premenja. Deset let kasneje je bilo. Medtem je ovenel mak in ostala je v srcu le delavna trajna ljubezen do moža in otrok. Od takrat naprej je bilo njeno življenje delavnik. Z močnimi rokami je nosila butare in zraven nje je stopal fantič, krepek in zdrav in do pičice njej podoben.

Z možem sta služila kruh, z delom množila premoženje in preživljala otroke. Toda za delavnikom je prišel dopust. Nova moč je prišla k hiši in ona se je oddahnila. Njeno nadaljne življenje je bilo posvečeno samo Bogu, otrokom in spominom.

Ker ji je opešala noga in ne more več v vaško cerkev, poseda doma. Iz žepa vzame velik molek in moli. Med molitev pa vpleta spomine in gorke prošnje za one, ki žanjejo na istih njivah in nosijo bremena po isti poti, koder jih je nekoč nosila sama. Lepi so ti spomini, žalibog, da so le sanje o dneh, ki so bili, pa jih ni več.....

Ostanimo mladi!

O, pa kako radi! Vse mogoče umetnosti je iznašel svet — a naravne mladosti ne more več vrniti onim, katerim je ubežala. Vse masaže, šminkanje in nakitje ne more zakriti človeku let, ki jih je doživel.

Telesno se človek postara in ga ni zdravila, da bi mu trajno zravnilo gube in aparata, ki bi mu zmanjšal število let. Vendar pa najdeš ljudi, ki so vkljub gubam na licu, sivim lasem in visoki starosti — mladostni. Kako to? Duševno se niso še postarali.

Slavni ameriški parlamentarec Darvis, ki je umrl pred par leti star 84 let, je izjavil v zbornici: Ne čutim, da sem starejši v svojem mišljenju. Življenje gledam še vedno z očmi mladega moža. Vedno sem se bal, da se bom v svojih starih letih duševno postaral, da mi bo mišljenje okorelo in da bom živel le preteklosti ter ne bom več umeval sodobnikov, ker bom sanjal le o razmerah, ki jih ni več. Hvala Bogu, jaz živim še vedno sedanjosti in bodočnosti ter se zato počutim mlad.«

Mož je zadel. Neredkokrat opazimo, da stari ljudje ne živijo več z dejanskimi razmerami, da ne čitajo nič več novega ter živijo le od prebavljene, ki so si ga nabrali v mladosti. Ti ljudje postanejo duševno stari.

V Atenah je živel modrijan Solon. Vprašali so ga nekoč, zakaj je vkljub svoji starosti, še vedno mladostno svež. Modrijan je odgovoril: »Zato, ker se vsak dan kaj novega učim!« Človek, ki se odpove delu, ko bi še lahko delal, postane star. Če hočeš ostati duševno mlad, ne hodi med penzioniste, dokler lahko delaš. Ni prav, če ljudje s petdesetimi leti mislijo na pokoj. Domišljija, da jim moči pojemajo in da rabijo pokoja, jih dela stare. V delu je mladost, seveda v delu, ki pozna meje in mu sledi primeren počitek.

Pa ne le lenoba, tudi neredno življenje poriva človeka med stare. Koliko je ljudi, ki se v svoji mladosti izrabijo s poročevanjem, pijanostjo in pohotnostjo!

Priprosto, pošteno življenje je najboljše zdravilo zoper staranje. Neredno življenje uniči v človeku živčevje, in jemlje moč možganom. Stari postajajo ljudje zato, ker se ne znajo ohraniti mlade, kot si nakopljajo bolezni, ki se ne zna ohraniti zdravega.

»Tri nevarni znaki starosti so: slavohlepje, nepotrpežljivost in zastalost« tako piše psiholog Deland. Kdor se zaveda teh slabih lastnosti, naj ve, da se stara, čeprav še ni prekoračil trideset let. K sreči imamo tri nasprotna zdravila, ki uničujejo te starostne bacile. Ime jim je: sočustvovanje, napredek in potrpežljivost. Človek, ki se vadi v njih, ostane mlad.

Ostanimo mladi! Čuvajmo se lenobe in zastalosti, ne razdirajmo z umernim življenjem svojih moči in leta se nam ne bodo štela!

Letošnji občni zbor.

Izreden dogodek je vsakoletni občni zbor Prosvetne zveze. Družinski praznik je, ko prihajajo bratje in sestre iste družine skupaj, da vzajemno uredijo važne zadeve, da drug drugemu vlijejo poguma za novo delo med letom in da se v prijateljski ljubezni utrdijo.

Občni zbor Prosvetne zveze, ki se je vršil v nedeljo 26. oktobra, je imel povsem sliko družinskega praznika. Zbrali so se ta dan v Gorico odlični kulturni delavci iz vseh krajev naše dežele. Zastopani so bili delegatje iz vseh okrožij, razen iz bovškega in notranjskega okrožja, ki je poslalo pozdrav in opravičilo. Vseh udeležencev na občnem zboru je bilo 109.

Ob 8h zjutraj je daroval sv. mašo g. glavni tajnik Prosvetne zveze. Pri maši je ubrano prepeval goriški okteto pod vodstvom g. Joška Bratuža. Ob 9h je v lepo ozaljšani, prostorni dvorani otvoril predsednik g. inž. J. Rustja občni zbor in v prirčnih besedah pozdravil navzoče delegate, zastopnike vseh okrožij in vseh stanov.

Za predsednikom so izročili pozdrave v imenu K. D. Z. g. Dr. Bitežnik, v imenu Zbora svečnikov g. Dr. Brumat, v imenu goriške »Mladike« g. Lojze Sardoč in za Dijaško zvezo g. R. Bednarik. Burno pozdravljen je izročil svoj pozdrav tudi g. poslanec Dr. Besednjak. Pismeno so pozdravile občni zbor sestrške Prosvetne zveze, g. V. Šček in odsotni Notranjci.

Po končanih predpisanih formalnostih je imenoval predsednik za zapisničarja g. J. Kralja, ki je prečital zapisnik zadnjega občnega zbora. Skupščina je zapisnik odobrila. Predsednik je nato podal besedo glavnemu tajniku Prosvetne zveze g. prof. F. Terčelju, ki je ob viharnem navdušenju poročal, kakšno je

Stanje Prosvetne zveze.

Po globoko zamišljenem uvodu, v katerem je nazorno poiasnil pomen prosvetnega dela, je g. glavni tajnik podal podrobno poročilo o delu Prosvetne zveze v preteklem letu in sicer o organizatoričnem, izobraževalnem, vzgojnem in tehničnem delovanju.

A. Organizatorično delo.

1. Število *društev*, včlanjenih v Prosvetni zvezi znaša 122. Pred dvema letoma ni bilo Prosvetne zveze in nobenega včlanjenega društva. Od lanskega leta je pristopilo na novo 41 društev. Prosvetna zveza je potemtakem najmočnejša in najštevilnejša prosvetna org. v Jul. Krajini sploh.

Med temi društvi imamo nad 40 *vzornih* društev, kjer delujejo živahno odseki, se vrše društveni večeri in uprizarjajo vzorne prireditve in nastopi. Najbolj procvitajoča in številna društva so: Idrija, Dornberg, Miren, Gorica, Straža, Idersko, Batuje, Pečine, Avče in še nekaj drugih. Ne smem pozabiti tudi manjših društev, ki sicer ne razpolagajo s tolikim številom članstva in prireditev, pač pa vendar marljivo, skoro bi rekel nepoznano, vrše svojo vzorno nalogo. Ob tej priliki pohvalim društva v cerkljanskem, baškem in kobariškem okrožju in jih priporočam drugim društvom v zgled. Popolnoma pasivna so bila društva na Colu, Biljani in Grahovem. Od tod nismo dobili tekom celega leta nobenega glasu in najmanjšega odgovora.

2. Vsa društva so organizirana v 16 *okrožij*, t. j. več društev, ki spadajo skupaj po legi in prometnih zvezah, tvori večjo prosvetno edinico, ki se zove prosvetno okrožje.

Sorazmerno *največ društev* ima: cerkljansko, gorenje vipavsko in idrijsko okrožje. Potrebno bi bilo vzbuditi še društva v Šebreljah, Jagrščah, na Colu, Vrabčah in v Godoviču ter v Ledinah.

Za temi okrožji so številno najmočnejša okrožja: Srednje vipavsko, kobariško, planinsko in dol. vipavsko. Poživitve, oziroma ustanovitve, je treba v: Štomazu, Lokavcu, Prvačini, Šempasu, Ozeljanu, na Libušnjem, Drežnici, Vrtojbi, Štandrežu, Št. Petru in Renčah. Zlasti goriška okolica čaka kralja Matjaža.

Maniše društveno gibanje je opazovati v baškem, tolminskem, kanalskem, Gregorčičevem okrožju. Potrebna bi bila uvedba društev zlasti na banjški planoti (Kal. Lokovec, Trnovo, Lokve, Čepovan, Grgar, Deske, Plave), Volče, Sv. Lucija, Volarje, Šmarje, Gabrije, Podbrdo.

Neznatno se je razširilo društveno gibanje po obmejnem (briiskem), bovškem, kraškem in notranjskem okrožju. Silno bi bilo treba poživiti društva v Biljani, Šlovrencu, Šmartnem, Kozani, Medani, Fojani, Podgori. Nadalje po celem Krasu in Notranjski.

Poleg omenjenih krajev nas nestrpno čaka tržaški kras. Istra in Beneška Slovenija. Najbolj redno je poslovalo baško in kobariško okrožje — spalo je gor. vipavsko in obmejno. Več okrožij je bilo šele zadnji čas ustanovljenih in obetajo lep razvoj.

Obenem z društvi se spomnim ob kratkem tudi naših vzornih, pridnih, požrtvovalnih in zvestih društvenih in okrožnih predsednikov in odborikov, zahvaljujoč se jim za trud in neumorno delovanje.

3. Kot vrhovna inštanca v Zvezi je deloval *Centralni odbor* Prosv. Zveze. V organizatoričnem pogledu je izvršil tekom leta 61 revizij. Nerevidirano je ostalo še gor. vipavsko, tolminsko, bovško, kraško in notranjsko okrožje. Revizije v društvih, katera še niso bila pregledana se bodo izvršile v tekočem letu. Med glavnimi nedostatkami, ki smo jih opazili na revizijah so: pomanjkanje izvežbanih društvenih voditeljev, pomanjkanje pevovodij, knjig in zlasti pomanjkanje društvenih večerov. Tozadevno čakajo Zvezo, in društva še važne naloge in remedure.

V posebnih oddelkih so bili včlanjeni in organizirani tudi društveni odseki. Ker bodo v oddelkih poročali načelniki, preidem takoj k drugemu delu Prosv. Zveze, t. j. k

B. Izobraževalnemu delu.

V preteklem letu je priredila Zveza: *predavanj 372*. Obsegala so ta predavanja najrazličnejšo snov: pedagoško, splošno izobr., gospodarsko, versko itd.

tečajev je priredila P. Zv. pet: dvodnevni soc.-gosp. tečaj na Bukovem, trodnevni tečaj za telovadce, trodnevni tečaj za telovadkinje, trodnevni tečaj za režiserje ter krasno uspeli gospodinjski tečaj, ki je trajal 6 tednov in se ga je udeleževalo 34 deklet. Koliko pobude za izobr. delo je dala Zveza potom okrožnih sestankov, okrožnih sej, dijaških zborovani itd. — tega ne morem vsled pičlo odmerjenega časa navajati.

Žalibog, da Zveza dosedaj še nima na razpolago zadostnega števila knjig, da bi mogla osnovati potovalno knjižnico. Nekaj se je že storilo — v glavnem pa čaka zlasti na tem polju Zvezo velika, zelo važna naloga.

Po tej kratki, sumarični ugotovitvi preide poročevalec na

C. Vzgojno delo

s

ki ga je tekom leta vršila P. Zveza in sicer na versko - socialno in telesno vzgojno delo.

O tem delu, prijatelji, Vas prepriča vsaka številka »Našega čolniča«. O njem bo razpravljal posebni referent. Omenjam glede verske vzgoje le krasno uspelo romanje, ki se je vršilo na Sv. Goro. Izlet dekliških krožkov v Log pri Vipavi in na društvene praznike, ki so jih na jako vzpodbuden način praznovala nektera društva po deželi.

Vzgoja se začne pri mladini. P. Zv. se je zavedala velikanske važnosti društvenega naraščaja. Ponekod imajo v društvi ustanovljene mladinske odseke, zlasti pa se goji naraščaj pri tel. odsekih. Za šoli odraslo mladino je izdala P. Zv. nalašč v ta namen prirejeno mlad. prilogo, katere pa žalibog, marsikatera društva niso zadostno upoštevala.

Prosvetna Zveza je skrbela tudi za telesno vzgojo. Tam, kjer je bil teren ugoden, je uvedla telovadbo za fante, otroke in tudi za dekleta. Uspeh tega telesno vzgojnega dela sta jasno pokazala telovadna nastopa v Batujah in Mirnu.

Še veliko bi se dalo govoriti o vzgojnem delu v društvih — konstatiram le to: Tam, kjer procvita društveno delo, izginjajo plesi in se omejuje pijančevanje. Bratje, to veselo dejstvo nam je najlepši dokaz, da je naše vzgojno delo uspelo.

Preostaja mi še kratko poročilo o

Tehniškem delu.

Tehnično delo je vršila Zvezna pisarne, ki izkazuje v preteklem letu 2656 vlog; 1046 došlih dopisov in 1610 poslanih spisov. S tem številom je izvedla pisarna ogromno delo in je nujna potreba, da si zagotovi vsaj eno pisarniško moč.

Zvezni odbor je imel 39 sej. Seje so se vršile izvzemši meseca, ko je bil tajnik obolel, vsaki teden.

Največ truda je imelo tajništvo s *pravnim vprašanjem naših društev*. Znano Vam je, prijatelji, kakšne krize smo doživljali tekom leta. Hvala Bogu, našemu poslancu in gg. dr. Brajšu in dr. Glaserju, da se je to pereče vprašanje vsaj začasno rešilo. V praksi je obveljal novi it. zakon, ki dovoljuje ustanavljanje in notranje delovanje društev brez vsakega pred-

Jesensko delo na kmetih.

hodnega dovoljenja oz. prijav. Ta Ahilova peta, na katero se je sklicevalo nešteto onih, ki niso začeli z društvenim delom, je torej za silo zaceljena.

V pravnih zadevah je posredovala Zveza 124 krat pri oblastvu, bodisi v zadevah ustanovitve, prošnji za predstave ali shode.

Najvažnejše delo, ki ga je izvršila P. Zv. v zadnjem času, je brezdvoma *sestava poslovnika*, ki bo obvezen za vse društveno delo in dajal podrobna navodila za centrale, okrožja, društva in odseke.

Tajništvo je razposlalo 5 okrožnic vsem društvom, zalagalo je društva s tiskovinami, brzojavno častitalo škofu Srebrniču o priliki konsekracije in se v deputaciji udeležilo posvečenja dr. Fogarja in 70letnice knezonadškofa Sedeja.

S tem bi bilo prav na kratko označeno ogromno delo, ki ga je v tekočem letu izvršila.

Poročilu je sledilo dolgotrajno, živahno pritrjevanje.

Za tajniškim poročilom je podal *blagajniško poročilo* mesto zadržanega zvezinega blagajnika g. Iv. Prinčiča, gospod Rustja. Blagajna izkazuje letos 25.864.95 L prejemkov in 25778.15 L izdatkov. Prebitka je v blagajni še 86.80 L. Najbolj je blagajnik grajal nemarnost društev v izplačevanju članarine. Komaj 38 društev je poravnalo članarino v tekočem letu. Tozadevno bo treba brezpogojne discipline.

Tajniškemu in blagajniškemu poročilu je sledilo poročilo revizorjev. Revidirala sta poslovanje in blagajno gg. Fr. Bitežnik in Jos. Fegic. Po ugotovitvi nekaterih pomanjkljivosti sta predlagala občnemu zboru absolutorij, ki je bil sprejet.

Sledila so poročila načelnikov prosvetnih oddelkov. Za dramatski oddelek je podal poročilo načelnik g. Kemperle, za telovadni g. Fr. Vuk, za pevski g. načelnik D. Doktorič in za dekliski načelnica g. a G. Ferjančičeva. Občni zbor je vzel vsa poročila z odobravanjem na znanje in jih odobril.

Po poročilih je predsednik otvoril debato. Kot sklep so obveljali naslednji predlogi:

1. Vsled pomanjkanja izvežbanih društvenih voditeljev, naj priredi Prosvetna Zveza organizatorični tečaj za društvene voditelje v Gorici in podobne tečaje za odbornike po posameznih okrožjih. Sprejeto.

2. Vsled pomanjkanja primernih iger, naj pošljejo društva centrali seznam vseh iger, ki jih imajo na razpolago do 1. decembra. Igre, ki jih Zveza rabi, naj ji pošljejo v prepis. Sprejeto.

3. Po deželi hodijo ljudje, ki hočejo osnovati skupno športno gibanje. Zveza je načelno za harmonično telovadbo, kjer se pa pojavi potreba po športu, naj se ustanovljeni športni klubi prijavijo športnemu oddelku Prosvetne zveze. Predlog se sprejeme.

4. Zadevo glede nabave društvenih znakov naj premisli obor. Sprejeto.

5. Priporoča se vsem odbornikom Prosv. zveze, da se potom predavanj seznanijo z deželo. Odobreno.

6. Prosvetna Zveza je proti plesu. Predlog je bil z odobravanjem sprejet.

7. Društva naj si nabavijo enotne poslovne knjige. V ta namen naj pošljejo Zvezi 10 lir. Sprejeto.

Nadaljna točka občnega zbora je bilo *poročilo okrožnih delegatov*. Poročali so: za srednjepivavsko okrožje g. K. Cigoj, za dolenje-vip. okrožje g. Šinigoj, za idrijsko g. Hrovat Fr., za cerkljansko g. Tušar Metod, za planinsko g. Ign. Pisk, za baško g. Golob Franc, za Staničevo g. Avg. Kovačič, za tolminsko g. Lipar, za kobariško g. Jan. Manfreda, za gregorčičevo g. S. Birsa, za mirensko g. A. Vuk, za obmejno g. A. Terčič, za

spodnje kraško g. R. Peric, za gorenje kraško g. A. Kobal. Notranjsko okrožje je poslalo pozdrav, bovško ni bilo zastopano. Referate, ki so bili zelo zanimivi, objavimo po možnosti v »Čolničju«

Referatom je sledila debata, pri kateri je bil sprejet predlog: Težo prosvetnega dela naj prenese P. Zv. na Notranjsko, Kras in Banjšice. V ta namen naj prosvetno delo prevzamejo v delno razširjanje in poglobitev prosvetna okrožja. Sprejeto.

Sledile so *volitve* zvezinega odbora. Za predsednika je bil izvoljen g. Dr. Vl. Glaser. Ostali odborniki so: inž. J. Rustja, Dr. St. Brajša, G. Ferjančič, D. Doktorič, Dr. M. Brumat in Ivan Krpan. Za zvezinega tajnika je bil zopet določen g. Terčelj. Funkcijo zveznega knjižničarja je prevzel g. Lojze Sardoč. Za revizorja sta bila izvoljena gg. Fr. Bitežnik in Jos. Fegic. Izvoljeni so sprejeli mandate.

Predsednik Dr. Glaser se zahvali za izvolitev, izroči pohvalo bivšemu odboru in razvija načrt prosvetnega dela. Zlasti poudarja važnost »*Našega doma*« in predlaga, naj občni zbor naloži kot nalogo vsem društvom, naj po možnosti dohodke iz ene prireditve, namenijo v sklad za »*Naš dom*«. Predlog se sprejme.

G. J. Kralj razvija v lepem referatu misli o pomenu in potrebah »*Našega čolničja*«. Referat objavimo v celoti prihodnjič. Predlog: Naročnina na »Čolnič« naj se vračuna v članarino — je občni zbor sprejel.

Končno se je izvolila komisija za takojšno revizijo *poslovnika*. Izvoljeni so bili: predsd. Dr. V. Glaser, tajnik F. Terčelj, J. Kralj, Dr. Brumat.

Občni zbor, ki je trajal pet ur, je ob splošnem navdušenju in bodrilnih besedah zaključil predsednik dr. Vl. Glaser.

Bil je ta občni zbor v resnici slovesni dan resnega dela, ki naj obrodi bogate sadove!

V. Vodopivec.

Koncert prosvetnega društva „Mladika“ v Gorici.

Gorica pozna koncerte, to vemo vsi. Ti koncerti so bili doslej večinoma meščanski, namenjeni mestu in višjim slojem iz dežele. Publika je prihajala k njim večidel s kritično dispozicijo ali pa vsled zabave. Vlekel jih je h tem koncertom sloves nastopajočega občinstva že znanega zbora.

Ves drugačen je bil pa koncert »Mladike«, ki ga je priredila v nedeljo dne 26. t. m. v veliki dvorani »Trgovskega doma«. Ta koncert je bil v pravem pomenu besede ljudski. Številne množice okoličanov, deželskih pevovodij in članov prosvetnih društev iz vseh krajev Goriške, so napolnile ob tej priliki do zadnjega kotička prostorno dvorano Trgovskega doma. Med udeleženci smo opazili tudi številno zastopane odlične kulturne delavce, med njimi tudi glasbene strokovnjake. Odkod ta naval in zanimanje? Saj je bil pevski zbor »Mladike« doslej javnosti neznan? — Odgovor je lahek: Svoje je vlekel k svojim! V tem mladim nastopajočem zboru je odsevala naša ljudska duša, v kateri je globoko zasidrana ljubezen do lepe pesmi. Nismo šli poslušat umetnikov, ampak našo mladino, ki poje iz srca in najlažje s svojo skromnostjo gane srca.

Začetek koncerta se je nekoliko zakasnil vsled ogromne udeležbe. Prvo točko programa je izrazilo odpel solist g. Marijan Bratuž.

Zastor se je razgrnil v drugič in pred občinstvom se je prikazala mič-na slika mladih pevcev in pevk. Zbor je štel 60 glasov. Akordi lepe Lajovičeve pesmi »Pastirčki« so zadoneli po dvorani. Glas je bil tresoč, nekoliko nesiguren. V prvi zadregi pevci niso popolnoma sledili dirigentu g. Lojzetu Bratužu. V zadnjih taktih pa je prešla bojzljivost. Mogočna izrazita želja po vztrajanju v težkih dneh, ki je izražena, je v resnih zadnjih akordih z vso energijo bruhnila na dan.

Druga pesem, ki jo je zapel osmeroglasen mešan zbor je bila Adamičeva: Molitev pastirčkov. Skladba je težja od prve, a je bila veliko lepše podana kot prva. Pevci so se uživali in dobili pogum. Izgovarjaja je bila dobra, ritmika precizna, dinamika in agogija prav dobri. Srce nam je pretresla ljubka prošnja: »Kdaj se nam vrnejo zlati časi«. Za mešanim zborom je nastopil ženski zbor in pel Premrlovo Rože za Marijo zelo občutno, s finim niansiranjem posebno na sredi pesmi, ko angelčki prineso Mariji rože: »Poglej, Marija, Jezušček Tvoj sin, pošilja Ti te rože za spomin«. Koncem pesmi je bilo pa zapaziti disharmonijo med petjem in klavirjem.

Nastopiti bi moral moški zbor z težko Hochreiterjevo skladbo »Majski dan«. Mesto te je zapel Slovaško nar. pesem »Voda teče« s tenorskim solospевom. Pesmica je ljubka, zbor jo je moral dvakrat ponavljati. Zdelo se nam je, kot bi izbornega solista, ki je krasno povdarjal besede, spremljala ubrana harfa. Vendar nam je žal za izgubljeni »Majski dan«.

Na oder je stopil pristrčno pozdravljen solist gosp. Joško Bratuž. Pel je izvrstno, kakor vedno. »Na lipici zeleni« je prenizka po legi za njegov glas. Veliko bolj je prišla do veljave Adamičeva: »Pri studencu«. To pesem je moral naš priljubljeni tenorist ponoviti. Prikuljiva skromnost in srebrno čisti glas je posebna dika g. Bratuža.

Na klavirju je spremljala solista gč. Zala Vukova zelo precizno, a mestoma premočno.

Težko smo pričakovali narodne pesmi. Prav dobro je zapel zbor Prekmurski narodni »Po vodi plava« in »Pojdem na Hrvatsko«. Zadnjo pesmico je moral zbor ponavljati. Brezdvoma je bila najlepše izvajana pesem »Veterček po zraku gre«. Uvideli smo, kot vedno, da so narodne pesmi naš največji zaklad in pred njimi obledijo vse druge skladbe.

Tem izvajanjem je sledil kratek odmor. Drugi del programa je otvoril dvoglasni mešani zbor z Vodopivčevo: »Pojdimo spat«. Zbor je pel dobro, le ob koncu smo opazili razliko med petjem in klavirjem. Adamičevo »Cigansko« so peli pevci izborno; morali so jo ponavljati. Dvoje naslednjih pesmi je bilo namenjenih solistu g. Jošku Bratužu. »Ah, tako mi je prešla mladost« je pravi biser. Gospod solist jo je pel z občutkom, bil je pa že nekoliko utrujen. Spremljevalka na klavirju je bila sedaj naravnost izborna.

Spored je zaključil mešani zbor z dvema pesmama. Sattnerjeve »Ruškine sanje« so krasna skladba, odgovarjajoče narodnemu tonu, zbor jo je učinkovito prednašal in vse fineše v harmoničnem oziru so večinoma prišle do popolne veljave. Agogija je bila globoko premišljena. Ena najboljših in najhvaležnejših Lajovičevih skladb je »Medved z medom«. Zboru se je poznala sicer utrujenost, vendar je svojo nalogo rešil prav izborno.

Mladiki in mlademu, agilnemu pevovodju g. Lojzetu Bratužu — vsa čast in odkrito priznanje!

Dvoje zlatih src.

(Za obletnici.)

Dne 15. oktobra je minulo osemdeset let, odkar je bil rojen pri Pomolču v Vrsnem pod Krnom

Simon Gregorčič.

Gregorčič

Življenjepis našega »slavčka« je društvenikom znan. Detinska leta je deček preživel v rojstnem selu, visoko nad soško dolino. Sorodnik Anton Gregorčič, ki je bil tedaj vikar v domači fari na Libušnjem, je fanta poslal v Gorico, kjer je l. 1864. dovršil gimnazijo. Po dolgem notranjem boju — pesnik bi rad študiral jezikoslovje — je stopil istega leta v semenišče in tri leta pozneje pel v Libušnjem novo mašo.

Kot kaplan je služboval v Kobaridu, kjer je neumorno delal tudi na kulturnem polju. Ustanovil je čitalnico, vodil petje in prirejal ljudske igre. L. 1873. je bil prestavljen za kaplana v Rihemberk. Ker je bila župnija pretežavna, Simonovo zdravje pa prešibko, je stopil v začasni pokoj. Pokojnina pa je bila silno neznatna, zato je nastopil vikarsko službo na Gradišču pri Prvačini, pa se je leta 1887. radi bolehnosti odpovedal službi in se leta 1903. preselil v Gorico. Tu je pred 18 leti zatislil trudne oči za vedno. Pokopali so ga, kot je sam želel, pri Sv. Lovrencu na Libušnjem.

Nad šumečo Sočo — svojo ljubljenko, počiva še sedaj, njegove pesmi pa krožijo vedno žive med narodom.

»Simon Gregorčič! — Mož, ki je umeval in je tudi izpolnjeval kakor malokdo med nami veliko in največjo nalogo življenja, dano nam vsem, umevano od redkih, izpolnjevano od še manjšega števila izvoljenih: posvečevati življenje z delom, z molitvijo in trpljenjem. Zato mu naše veliko spoštovanje.

Mož, ki je umeval, da je mrtva vsaka beseda, ako ni posvečena z blagoslovom ljubezni; da je brez sadu vsako delo, ako ni proniknjeno s silno toploto ljubezni; da razdira vsak trud in napor, ako ne izvira iz ljubezni in se ne izteka nazaj v svoj vir in cilj in konec: V Ljubezen samo. — Tih in vase zamišljen je stopal svojo pot. Nikomur ni bil v napotje, ni zadel ob nikogar, od nikogar ni zahteval, naj se mu ogne in naredi prostor njegovi osebi. Nasprotno: ljudje, domačini in bratje, ki jim ni storil žalega vse življenje, so se krivično zaletavali vanj, a on — je trpel vdano in odpuščal. Zakaj to dvoje: vdano trpeti in odpuščati, je najlepše maščevanje velikih duš.

Bilo je 8. oktobra 1906. Tedaj sem ga obiskal z o. Otokarjem na Gradišču. Ob slovesu je hotel z nama, a ni mogel, ker je bil že slab. Tiho in vdano je dejal: »Ne morem dalje, grem nazaj, sem blizu smrti. Eno pa je dobro: smrti se ne bojim, pripravljen sem.«

Nekako presenečen sem mu zastrmel v oči. Opazil je moje začudenje in pristavil z lahkim smehljajem: »Če dočakate mojo starost, se boste tudi umirili in govorili prav tako!

Bil je človek, ki je veliko občutil in pretrpel. Ravno za to, ker so njegove pesmice resnični vzkliki in izlivi srca, ker opevajo to, kar je pesnik sam doživel in pretrpel, zato pretresejo njegovi, dostikrat povsem preprosti stihji dušo s tako silo. Kar je pel, je pel iz srca in duše. Zato bo njegova umetnost preživela veke in ostala večno mlada in večno lepa.«

Tako piše o Simonu Gregorčiču drugi mož, ki praznuje ta mesec svoje petdeseto leto, mož srca in ljubezni — pisatelj

Ksaver Meško.

Kdo ne pozna lepili v srce segajočih, novel Meškovih: »Ob tihih večerih«, »Mir božji«, komu je neznana igra »Mati«? Manj pa nam je znan njegov življenjepis.

Meško je Štajerc, doma pri Sv. Tomažu v Slovenskih goricah. Rojen je bil 28. oktobra 1874. Študiral je v Ptuj in Celju, nato pa stopil v bogoslovje v Maribor in zadnje leto v Celovec na Koroško, kjer je bil tudi posvečen. Kot kaplan je služboval v Škocijanu, v Knezovem, nad Trgom in kot župnik v Mariji na Zilji blizu Beljaka. Od tu so ga pregnale v januarju 1918. nemške tolpe. Naselil se je na Štajerskem, kjer še sedaj deluje kot župnik.

Svoje delo najlepše opisuje sam v »Listkih«: »Polagoma moje življenje umira. In vendar je tudi to moje življenje imelo svojo rosno mlado jutro in svoj véliki dan, dela in truda poln.

Delavec sem bil, težak, pri delu od zore do mraka vse dni življenja. — Veselili so se mojega dela drugi.

Orač sem bil, src orač, sejalec, ki sem sejal v stotero duš dan za dnem. — Uživali so sad mojega dela drugi; moje je bilo samo delo. Vrtnar sem bil, ki sem gojil cvetje s skrbjo in ljubeznijo. — Trgali so cvetje drugi. »Hvala ti,« so rekali redki.

Iskavec sem bil. Iskal sem roko, ki bi jo mogel stisniti zaupno in prijateljsko. — Iskal sem, nasel nisem.

Potapljač sem bil, potapljač se v src globočine, biserov išoč. — Našel sem jih bore malo.

— — Zdaj sem od dela, prevar in trpljenja utrujen ... Svita se jutro. Še malo in prišel bo večer, zašlo bo sveto solnce. In vendar — mi ni ne bo ta večer le — novo jutro?«

Da bi mu še dolgo sijalo solnce življenja in se mu svetilo zlato jutro, tega želimo pisatelju Mešku o priliki njegove petdesetletnice.

— — Društveniki, ali ni teh dvoje src vrednih, da se jih spomnimo pri društvenih večerih? Storimo to iz globoke hvaležnosti!

L. Nanut.

Revizorjeva pot.

Dne 21. septembra se je vršila ob 10 zjutraj revizija »Izobraževalnega društva v Otaležu« v prostorih župnišča. Želja društvenih članov je bila, da bi dobili primeren društveni lokal, domače ognjišče, kjer naj bi se vršili bolj redni in dobro obiskani sestanki; kajti glavno društveno delo sloni le na medsebojni bratski zaupnosti, na podlagi katere že pride oni živi ogenj za prej omenjene sestanke. Dokler pa ne bodo imeli pravega društvenega ognjišča, okoli katerega naj bi se zgrinjali v bratovski ljubezni, se bodo le podili po raznih krčmah ter se zgubljali v babjih klepetavostih. Zakaj bi tedaj ne nadaljevali dela z isto vztrajnostjo in vnemo, ki je bila lastna onim pogumnim v letu 1907? Čemu naj bi se tista dobra semena, ki se jih razbere iz jako dobro urejenih društvenih zapisnikov, uničila radi par kapricastih ljudi?

Res je, da so društveni člani raztreseni po raznih vaseh in da jim je onemogočeno radi tega redno pohajanje k društvenim sestankom. A kljub temu bi se lahko vršili vsaj ob nedeljah po maši mesto tisti čas pred cerkvijo sestanki ali zbiranje v društveni sobi.

Vsako leto priredijo eno prireditev, ki jo skušajo čim bolj dobro podati, toda naj ne pozabijo pri tem na bolj močno notranje delovanje.

V odboru so sledeči člani: g. J. Vehar, preds., g. župnik J. Kos, g. Val. Zajc, g. Franc Zajc in g. Val. Kacin. Društvo šteje 40 članov. Telo- vadno orodje leži popolnoma pozabljeno v kotu. Z zanimanjem so sledili predavanju, vsem je lebdelo pred očmi vzorno društveno delovanje prejšnjih let. Marsikmu je predavanje užgalo zavest ponosa, da je član »Prosvetnega društva«.

Petje vodi g. organist M. Paušič. Svetoval sem jim, da naj ne opuste petja na domačem pokopališču na praznik Vseh svetnikov popoldne v čast umrlim članom.

Knjižnico imajo lepo urejeno okoli 450 knjig ter posebno mlajši pridno posegajo po knjigah, a imajo na razpolago le malo število mladinskih knjig. Za mladinsko prilogo »Našega Čolniča« je bilo precej zanimanja.

Revizija »Prosvetnega društva v Straži«.

Isti dan popoldne se je zbrala vsa mladina k sestanku v društvenem lokalu na Straži. Ko sem stopil med nje je krepko zadonela pesem iz polnih prs v pozdrav. Vsi so bili praznično oduševljeni v veselem pričakovanju. Zvesto in navdušeno so sledili predavanju o našem krščanskem gibanju in društvenih nalogah. Zdelo se mi je, da sem res brat med brati. G. Jeran Franc, predsednik društva je spregovoril par resnih besed prožetih polnega navdušenja za notranje društveno delovanje. Spoštljivo so mu ostali člani sledili, ter nanovo zapeli par lepih narodnih pesmi. Razvil se je potem priprost pomenek vseh članov, kakor da bi sedeli vsi okoli očetovega ognjišča. Gibanje, ki sloni na taki medsebojni zaupnosti in krščanski ljubezni, ne more giniti, temveč se bo z neodoljivo silo samoniklo poživilo, ker je le to izraz resnične bratske notranje vezi, ki spaja vse člane. Prepričan sem bil o pravi ljubezni do društva, ko sem iz društvenega zapisnika razbral te-le pomembne besede: »Razpršili so se končno hudourni oblaki, zopet nam je posijalo solnce v krog naših organizacij.«

Društvo šteje 60 članov, večidel mladih članov in deklet, ki že delajo načrt za bolj podrobno delo v dekliškem krožku. Knjižnico pridno posečajo. V odboru so sledeči delavni člani: g. Jeran Franc, g. Tušar Metod, g.čna Pirih Franca, g. Lahajnar Jakob, g. Guzelj Anton, g. Premrl Janko in g.čna Peternel Ivanka.

Ker imajo za prireditve na razpolago prostor v nekem skednju, se morajo zadovoljiti z eno prireditvijo na leto.

Odhajajoč iz Straže sem nosil te-le Gregorčičeve besede v duši:

O, da srce gojilo bi vsekdar
Za sveti žar, naj živo bi gorelo
Enako kresu vedno Vam plamtelo
Bogu in domu žgalo vreden dar.

Lojze Sardoč.

Knjige.

Le vprašaj mnoge izmed bravcev, ali se jim je dopadla ta ali ona leposlovna knjiga, ki so jo z zanimanjem brali, odgovorili Ti bodo: »lepa je« in pri tem mislili na dogodke, na snov.

Ali ni v teh knjigah, zraven junakov in junakinj in njihovega dejanja, za kupom tistih mrtvih črk, branja in premišljevanja vrednih skrivnosti? Ali jih je pisal pisatelj zastonj? Da gre en del čitateljev mimo njih

z mislijo: »saj to je dolgočasno, to je nerazumljivo?« Ne! V knjigah so na mestih, ki se zde nezrelemu človeku navidezno dolgočasna in prazna, zakopani nepreenljivi zakladi, vredni, da jih poišče in dvigne vsak bravec, ker le tako bo imel od čtiva dovršen užitek, napajal si bo ob njem žejnega duha in čistil srce.

In čiščenje srca je pravo poslanstvo lepe knjige, pravi naš pisatelj Finžgar.

Ko beremo o hudobnih mislih in peklenskih načrtih, ki so se porodili v zavistnih srcih in o izvršenih podlih dejanjih nad nedolžnimi, vstaja v naši notranjosti srd, stud. Usmiljenje se drami v nas, ko beremo o preganjanjem, trpečem dekletu, a silen odpor začutimo do njenega lakomnega očeta, ki jo hoče s silo omožiti z bogatim ženinom; divimo se njeni globoki in vstrajni ljubezni do poštenega a nepremožnega mladeniča. Ko nam oriše pisatelj nesrečno zakonsko dvojico, ki se je zvezala radi denarja, radi zunanje lepote, se strahoma prikradejo v našo dušo pomisleki. Zgražamo se ob socialnih krivicah, ki se godijo delavcem pod gospodarjem - brezsrčnežem. Budi se v nas sočustvovanje do zatiranih. Nad velikodušnostjo in plemenitostjo moža, ki žrtvuje samega sebe narodu v korist, strmimo in spoznamo, da smo majhni v naših delih. Pri nepremišljenem koraku nezrelega človeka, ki stoji na pragu strašne nevarnosti, trepečemo; v naša prsa se vleže nekaj težkega; in če mine črn, preteč oblak, se tako sladko oddahnemo itd.

Vsaka lepa in dobra knjiga kliče, vabi: »Beri me človek in uči se živeti! Saj to, kar je v meni zapisanega, je pisatelj sam že bridko izkusil in trdi šoli življenja; prebolel je vse to trpljenje in radost, predno je našel zakone za pravo pot, sredstva za boj z življenjem. Vse to je zapisal v globoki ljubezni do človeštva, do naroda; da bi si vsakdo, ki me prav uživa in ceni, prihranil trpljenje in šel po izhopenih cestah dalje.«

Da pa bode knjiga res koristila, je potrebno, da pride v prave roke, ker vse knjige niso »za vse in za vsakega«, pravi zopet Finžgar, ki navaja še v podkrepitev odličnega pisatelja in kritika Ruskina besede: »Vsaka knjiga ali vzgaja ali pa pohujšuje.« To pa razlaga tako, da tudi vsaka, reš lepa knjiga lahko kvari, če ni zanjo bravec dozorel, ker nezrel človek brcne in gleda knjigo in vse njeno dejanje le snovno, ne pa idejno, to se prvi, da on ne išče jedra, resnice, lepote v knjigi, ampak se lovi za samim dejanjem.

Roman govori n. pr. o zaljubljenem fantu in dekletu, ki se shajata v luninem svitu, kraj šumeče reke, se morda tudi objemata, mnogo, mnogo si govorita si zreta v oči itd. V isti knjigi pisatelj tudi svari pred nevarnostjo noči, predoča z živo besedo slabost človeškega mesa; tudi zle posledice oriše, da stoje pred bravcem, kot na dlani, a zastonj: nedozorel bravec se ne meni za nevarnosti noči, za pisateljevo dokazovanje o slabosti človeškega mesa; mar mu je za zle posledice. Pred njegovimi očmi plavajo kot sanje le dogodki: ona dva, tam v zatišju, osvetljena od lune, objemajoča se in gledajoča si v oči. O prvi priložnosti, ki se mu nudi v življenju, ju morda posnema.

Človek pa, ki bi lahko doumel knjigo in se ž njo šolal za življenje — a prav ne bere — vzgaja v samemsebi tudi površnost, polovičarstvo, ki je bilo in bo obsojeno. Niti predstavljati si ne moremo pravi prof. Foerster »kako globoko vplivamo na svoj lastni značaj, na svojo voljo, s pravim, zvestim delom,« torej tudi s pravim čitanjem. Od načina, kako naša dela izvršujemo, je tudi odvisno: ali našo dušo oblikujemo ali jo usodepolno razbijamo.

Kolikokrat bi radi pisali lepo pismo! Fant želi sestaviti za dekle, stariše, prijatelja takšno pismo, ki bi bilo podobno samim rožicam. Deklè bi svoje misli najrajši povila v veñec samih lepih besedi, izrazov, slik. Člani imajo tudi vedno priliko pisati v Čolnič, ali v drugi časopis in prišli so tudi že v položaj, da so nastopali pred zbranim članstvom s kratkimi govori.

Kako more govornik živo opisati moč resnice, lepoto ÷ednosti, grozoto nizkotne pregrehe in poslušalce navdušiti za svoje ideje, če ne zna misli izraziti s sijajnimi slikami in duhovitimi primerami? Vse to pa zajema iz domišljije. Isto je pri pisatelju, ki rabi mesto govora, pero. V dobrem ÷tivu najde lahko vsakdo hrano za zdravo domišljijo. V njem najde tudi bogato zalogo besedi, pisano izbero izrazov, lep slog. Brez vsega tega pismu, poroçilu nekaj manjka, govori so nezanimivi. Če vse knjige niso za vsakega ÷loveka, ni šund pa za nobenega. Pod šundom si misli Finžgar knjige, ki razpaljajo nizke nagone, pogubne strasti, razburkavajo in trujejo zdravo domišljijo. »Slabo ÷tivo je nevarnejše, kot hudoben prijatelj,« — pravi nekdo; — »s hudobnim prijateljem obçuje ÷lovek le tu pa tam,

Prosvetno društvo na Planini pri Cerknem.

od ÷asa do ÷asa; slaba knjiga ga pa spremlja noç in dan; zveçer predno zaspijo še bere in ob jutranjem svitu jo že spet odpre.«

Sledi torej nujno: Knjižničar poznaj duševno stopnjo bravçevo, poklicani pa nadzoruj nezrelih bravcev ÷tivo, ki ne pride iz naših revidiranih knjižnic!

Toliko o koristi in škodi leposlovne knjige, zlasti pa o pripovednih spisih, ki jih naši ljudje najrajši berejo.

Knjige poljudno - podučne vsebine pa ne romajo tako iz rok v roke, kot bi zaslužile po svoji vrednosti in koristi. Zlasti so za mladega človeka prehladne in nekatere zahtevajo tudi več truda. Tega pa se mlad človek kaj rad ogiblje.

Kakšnega velikanskega pomena so n. pr. gospodarski nauki za posestnika - kmeta, gospodinjski nasveti za naše gospodinje. Mnogo jih je še, ki po starem kopitu upravljajo kmetijo. Koliko jih je, ki vodijo domače knjigovodstvo? Novi časi zahtevajo novih ljudi. V takih in podobnih spisih si bo nabral naš človek bogatih izkušenj za umno gospodarstvo, ki je podlaga napredku, blagostanju.

Če so v naših društvenih knjižnicah kake versko - podučne, vzgojne knjige, se skoro gotovo prašijo in dolgočasijo v omarah. Ali niso te knjige, knjige življenja? Na večnih načelih, ki so zapisana v njih, sloni vsa sreča posameznika; blagoslov so za družino; ta načela so porok za zdravo življenje in krepek razvoj narodov, so podlaga trajnemu miru med državami sveta.

Za vse lepo, čisto, dobro in resnično navdušuje človeka katoliška misel. V tolažilo mu je v strašnih urah življenja in spremlja ga v vseh dobrih časih, do hipa, ko se truden poslovil od svojcev in znancev.

Mnogo je še naših fantov in deklet, ki se še niso poglobili v to misel. Omenim le eno knjigo, ki primernejše za nje morda ne najdemo, dr. Brumatovo: »Kam?« V njej nam reši avtor vprašanje: »Kam plove naše življenje?« Za te čase v povojni dobi, silno važno vprašanje, ko je vse naokoli sam strup, sovraštvo, nezvestoba, podkupljivost. Vsi naši fantje in dekleta bi jo morali imeti kot svojo stalno spremljevalko.

Zgodovina je bila vedno učiteljica posameznikov, narodov. Sijajne nauke daje človeštvu.

Naravoslovje nam opisuje vse žive in nežive stvari, čudovita razkritja prirodnih sil, katere je obvladal človek s svojim bistrim umom in si jih prisilil v svojo službo.

Nagnjenje do knjig z nešteto vsebino nima vsakdo, a zavejmo se vsi: kakor malokdaj prej, potrebuje naš narod sedaj, splošno izobraženih fantov in deklet. Izobraževanje duha in srca bodi naša sveta dolžnost!

Še nekaj praktičnih navodil za pravilno čitanje.

Ni ga večjega pogreška, kot mehanično požiranje knjig. Cele grmele knjig preberejo nekateri, v glavi je pa vedno slama. Več zaleže ena dobro prebrana knjiga, kot pa sto požretil.

Pred nedavnim časom sem imel priliko pogovarjati se s fantom o knjigi, ki jo je ravno prebral. Povedal mi je med drugim, da če ni kaj razumel ali če je bilo zanj dolgočasno, je kar preskočil in tako izpustil kdaj tudi polovico ali tudi celo stran. Radovedno je drl za dogodki; ko je pa trčil ob misli, opisavanja i. dr. bral je same črke, same besede, bral je le po vrhu; ni mu bilo do tega, da bi se ustavil, zamislil, poglobil; zanj so bile tiste na kup vržene besede prazne puste, brez vrednosti. Ko je drugič ali tretjič prišel do takih odstavkov, jih je kar preskočil. —

Tak hlastajoč bravec ne bo obetal dosti prida.

»Čitajte in mislite obenem,« je zapisal nekdo, »nikar pa ne jemajte knjige v roke, če nimate tega namena!«

Mnogo jih je, ki berejo vse, a to bolj ali manj površno. Vtisi, ki jih prejmejo taki, si sledijo urno, prehitro zato se nobena slika, misel, ideja ne useka trajno v spomin. Take prestave, misli, ki so se takorekoč le dotaknile bravčevih možgan, je nekdo primerjal gostom, ki spijo eno noč v gostilni in drugo jutro zarana odpotujejo. Kdo jih pozna, kdo jih bo ob-

držal v spominu? Saj še govorili niso ž njim. Misli, ideje, razlage, opisi naj ne bodo torej kot tujci, ki pridejo in gredo. Pri njih naj se bravec ustavi, naj prodre globlje. Če v prvem hipu kaj ne razume, naj ne gre preko celih odstavkov, ampak naj še enkrat ali dvakrat prebere, počasi, morda tudi glasno izgovarjaje, naj razmišlja in če še ne gre, naj vpraša tistega, ki zna. Začudil se bo tajnim lepotam, ki se mu bodo odprle; neverjetno se mu bo zdelo, da je za kopo mrtvih besedi taka globokost.

Če bi se mu pa kaka misel posebno dopadla; če bi spoznal da mu bo o priložnosti koristila, naj si jo zapiše v beležnico.

Tako so delali vsi veliki možje.

Če bereš eno knjigo, ne vzemi prej druge v roke, predno prve nisi dokončal. Velike vrednosti je to pravilo, kajti drugače postane duh vihrav.

Ko dokončaš knjigo, ne reci samo: »lepa je,« ali »rada sta se imela tista dva,« ali »joj, kako lepa je bila tista kraljica,« in spet »samo od vojsk piše ta knjiga.«

Premišljuj rajši: zakaj je pisal pisatelj to knjigo? Morda zato, da bi predočil človeštvu krivico? Da bi odvrnil ljudi od pijančevanja? Morda, da bi dal okusiti človeku ljubezen do rodne grude, do naroda? S kakšnim namenom potuje ta ali ona knjiga po svetu, vprašaj se; kakšno jedro je v povesti, pesmi? Je pisana v lepem slogu, v dovršenem jeziku?

Prebrano je treba takorekoč izžeti!

In konečno: ko bravec knjigo prav prebere, naj se o njeni vsebini, obliki, o čustvih, ki jih je vzbudila, s kom pomeni.

Tako si bo bravec utrjeval duševno moč, pridobival si bo novih idej, obvaroval se pred zmotami, nerazumevanjem, odprla se mu bodo nova spoznanja — in rastle bo v njem veselje in navdušenje za knjige. —

Izborno sredstvo za navajanje k pravemu čitanju in razumevanju knjig, so *bralni večeri*. Zbranim članom eden prav prebere, raztolmači pesem, povest ali spis; pomeni se ž njimi o vsem, kar je v teh lepega in dobrega.

Tako bo članom tudi praktično pokazal, kako jim je ravnati s čtivom.

R. Bednarik.

Stoletja pričajo!

Sveta si zemlja in blagor mu, komur plodiš,
z oljem mu lečiš razpokano dlan...

Za staro pravdo — kralj Matjaž!

Da, s krvjo je podpisana posestna listina naših domov. Podkrižali so se na njej tolminski puntarji, prisegli na njo Vipavci, ko so zadehtele trte; briški kmet misli na njo, ko razmaje svetogorski zvon v božajoči vzduh nad Sočo; po kraških goličavah zadržte koščene roke, ker hočejo na listini utajiti njih ime. In to drhtenje ni od danes, ne od včeraj.... Pričajte, vi orumeneli pergamenti, od kdaj! Kakor ob lepi pesmi je zasnivala moja duša, ko so vstajale iz teh listov sence očetov, ki so hoteli poznim potomcem izvojevati staro pravdo. Umrli so tisti kmečki možje in pustili nas, ki smo omahnili kot truden potnik v prašno cesto. Svet še ni dal temu potniku prijazne besede, psom je metal meso; oj, kako dolg je klanec, da bi zamežikala za njim okna domače izbe, da bi pila prsa duh nageljna in rožmarina;

pila do omame... Bral boš morda tudi ti, meni neznan potnik, a brat ni na tej prašni mozeg izsesavajoči cesti, za čim so bile uprte oči naših pradedov, kako so pela njih cestna pesem svobodne gruče.... Ne bova tudi midva zlila svojo pesem z že izzvenelimi zvoki iz njih grobov....

Težka je bila pot naših očetov, ko niso še bili na svojih njivah in poljih gospodarji. Naši kmečki predniki so bili, kot povsod v tedanjem času, le podložniki gospode, ki jim je jemala pridelek njihovih rok, a jih za plačilo bila z valpetovim bičem, da so izkpraveli na ozarah lastne njive. Odrajtati je moral slovenski kmet desetino od vsakega svoje pridelka, robotati na grajskih posestvih, še ženiti se ni smel, če mu ni tega dovolil njegov gospodar, bogsigavedi odkod pritepeni grašček. Če je umrla žena, je šla najlepša krava iz hleva za davek, če se je kmet ženil je moral toliko in toliko dote prinesiti graščaku, a ni samo on izžemal iz kmeta zadnjo drago krvi; da je bila mera polna so prišli še valpeti, dacarji, biriči in hlapci. Grad je piroval, v kmečki bajti je režal jad in so se odpirali žulji na razboljenih dlaneh. Zažigali so Turki, bili po hrbtu tujci na rodni grudi! Zatlalo je nekaj v teh zatiranih ljudeh, ko so videli, da so jih na domačih tleh ponižali za hlapce. Začeli so se »kmečki punti« že v XV. stoletju. Najprej na Koroškem. Že l. 1478. so se zbrali kmetje na »punt« (nem. Bund-zveza) in prisegali na gol meč zvestobo punku. Ta boj za odpravo neznosnih bremen je pa žalostno končal vsled slabega vodstva. A iskra, je tekla še dalje in novi davki so razpihnili mogočen zubelj, ki je objel vso Kranjsko, Štajersko, segel na Hrvaško. Matija Gubec je vodil slovenski in hrvaški kmetijski rod v boj za staro pravdo. A ni še vzniknil dan svobode. Gubca so kronali z razbeljeno železno krono na trgu pred saborno cerkvijo v Zagrebu.

Z mrtvaškim glasom govori kmečki kralj:

»Ves narod kronan si z menó,
s kraljevo venčan zdaj častjó...
o naš veliki petek sam!...
kdaj vzkrene stara pravda nam?...

Zopet je nekaj časa objestna nemška gospoda krotila z bičem in ječo »ubogo gmajno«. A misel osvobojenja ni samo plahutnila mimo za tiranega kmečkega ljudstva; še vedno je kmet za plugom prosil nebo, naj bi oral le zase in svoje otroke. In svobodo je bilo treba odkupiti s krvjo.

Naši očetje na Goriškem so začeli boj za svobodo svetih rodni tal in za socialno enakost že l. 1627. Vodja tega prvega tolminskega punta je bil neki Jernej Mavrič, ki je ljudstvo podučil, kako neusmiljeno iztirjajo uradniki tolminskega glavarja grofa Gašparja Dornberga, davke od novoiztrebljenih njiv in senožeti ter užitnino na vino. Ali gospoda je hotela, da nima kmet pravic. Nekaj desetletij kasneje so se uprli svojim krivičnim grofom Rihenberžani, a s koso in repcem oborožena kmečka pest je omahnila pod udarci težkih viteških mečev. Mrki grad se je grožeče režal s svojimi zidinami v braniško dolino. N bilo več pesmi v vinogradih, fantovskega vriska na vasi... Voditelji upora so plačevali svojo smelost z glavami.

Med Tolminci je še vedno vrelo. Šimon Golja s Kneže je zdaj skušal priboriti pravice svojim sosedom. Ker bi prej uslišal kmečke prošnje grad nego grof Coronini na Kozičovem robu, je šlo kmečko odposlanstvo na Dunaj pred cesarja Leopolda. Tudi tu so bila vrata zaprta, ker je gosposka mislila, da so se kmetje uprli brez vzroka. Poslance so vrgli v ječo. Golji so zaplenili vse imetje. Kot zver je moral bežati z doma, da ga niso ujeli. Zadnji solnčni prameni so ostro črtali postavo trudnega popotnika, ko so

se mu udajala kolena čez Kolovrat. Ko so bile tolminske grape zavite v mrak je Šimon Golja s culico čez rame že vtonil v furlanski nižini proti Čedadu. Dóma in domačih ni več videl, »stare pravde« ni učakal... Našemu ljudstvu je v tem boju vlivala poguma tudi duhovščina, kolikor je je bilo rojene pod slamnato streho slovenskega kmeta. Bilo pa je malo takih, kot tolminski vikar Janez Poterbujež — Plebannus Joannes;¹ naddijakonu čedajskemu je v brk povedal, da je ni pravice za slovenskega tlačana; še pod pepelom spečene smojke bi mu ne privoščili. Vse to pa je bilo le pripravljanje na Véliko soboto odrešenja.

Jesen 1. 1712. je tiščala na ta božji svet z zadušljivo silo. Na sv. Mi-hela dan, kasno ponoči, so sedeli v lopi za zvonove na Mengorah, ki delijo Volčane od Sv. Lucije, trije možje. V Tolminu na Ilovici je baš udarjalo dvanaajsto po noči. Drobno se je oglasilo sem od Sv. Lucije z Volč in od vseh teh nešteti cerkvic, ki prosijo za Tolmince. Čez hip je zopet vse tiho; le Soča trosi srebrne bisere tam od Iderskega sem. To tišino pretrga droben glas zvona; Ivan Gradnik s Poljubinja je z zvonom raz Mengov klical ljudi za staro pravdo. Tolminski véliki punt je bil v deželi. Baš takrat so prišli hudi časi. Po vsem Goriškem je bil upeljan visok davek na vino in meso. Z vso strogostjo so ga izterjevali glavni davkar za Goriško, Bandel in njegovi dacarji. Na semánje za Jelerjevo je dal Bandel zapreti Tolmince, ki so prišli v Gorico kupovat, ker je hotel iz njih izsiliti zaostale davke, kljub temu, da ga n bilo vsled uim božjega pod streho. Z Gosposke ulice jih je dal odgnati po Raštelu na Grad. Tedaj je zaplamenelo po deželi. 500 mož je poiskalo doma kose in lesene bate ter šlo nad Gorico, da osvobodí ujetnike. V Solkanu so jih pa razgnali mušketeriji; Gradnikovega očeta ustrelili, 25 pa ujeli. Naslednji dan pa je bilo v Gorici že okoli 5000 Tolmincev in Kanalcev, ki so zahtevali naj izpusti deželni glavar grof Strassoldo vse ujete kmete. Nobeno upiranje ni pomagalo. Nek nov klic za nekim lepim in vzvišenim je držal to krdelo skupaj dokler niso prišli vsi ujetniki med nje na Travnik. Med tem so pa nekateri obračunali s pijavko Bandelom. Njegovo hišo na Studencu (danes tam, kjer je Via Alvarez) so popolnoma uničili. Upor se je sedaj razširil po vsej deželi. Kmetje so se hoteli otresti gosposkega jarma, hoteli so biti na svoji zemlji sami gospodarji. V Brdih so občutili puntarsko pest vsi dacarji. Andreja Karnela, dacarja v Kanalu so obesili. Zdaj so se dvignili še Vipavci. Rihenberški župan Sever je na čelu upornih kmetov naskočil Lanthierjev grad in izsilil od grofa vse urbarje in kupna pisma, da dobe zopet kmetje »staro« pravdo. A zopet je kri pojila naša tla zaman. Vlada je poslala 700 Hrvatov nad goriške upornike. Najprej so upognili tilnike rihenberškim podložnikom. Potem so polovili tolminske puntarje in jih odgnali v temnice na goriški grad. Z natezalnicami so izsilili iz njih izpoved, da so šuntali ljudstvo proti postavi in od Boga in ljudi priznani gosposki. Preiskava je bila končana. 18. aprila 1714. so prepeljali obsojence v palačo kneza Porzije. V veliki, z mrkimi križi na oknih prepreženi dvorani so gorele sveče; med njimi podoba križanega. Še tedaj ga je hotela od Boga »postavljena« gosposka goljufati... Štirje sodniki so vstali in knez Porzija je bral: Glavni voditelji upora Ivan Gradnik, Gregor Kobal, Lovrenc Kragulj in Martin Munih so obsojeni, da bodo njih telesa razčetrtena in njih premoženje zaplenjeno v prid cesarski kasi. 20. aprila se je ob stebru sv. Ignacija na Travniku žalogra končala. Na rdeče pregrnjenem odru so stali obsojenci. Kragulj je spuščal jagode na rožnemvencu in molil za staro pravdo. Še zadnjič si je

¹ Glej krasno Pregljevo knjigo »Plebannus Joannes«.

Ivan Gradnik zasenčil oko in zahrepenel po tolminskih grapah in hribih; solnce se je nižalo nad Furlanijo in poljubljalo briške brajde, vipavske brege; Trnovski les je že sanjal ovit v meglenu kopreno le okna pri Majki Svetogorski so še svetlo bdela nad vso to čudovito lepo zemljo, ki je iz nje priletel vonj žuljev, ki so delali za druge... Vsa ta lepota, vsi ti izmučeni obrazi, ki so se drenjali okrog morišča so se zazdeli Gradniku mučeniki. Ni več niti čutil, ko mu je rabel zasekal rano na tilnik... O, trpljenje, le ti si bilo polajšanje smrti naših očetov! Posamezni deli trupel umorjencev so še dolgo potem gnili na kolih ob cestah v Solkan, Grojno in Panovec. Boj za »staro pravdo« je končan...

Roka je omahnila, ni več mogla obrniti pergamenta, kjer je morda napisano, da so pozni rodovi še blagoslavljali rodno zemljo s krvjo. Morda so pa ti listi še popolnoma prazni in ni še nobeno pero zapisalo nanje take zgodbe. A nepopisan list v dnevih groze več pove kot debeli folijanti.

Petje.

zrealijo in če hočemo splošno v vsem svojem delu ohraniti svoj samobitni slovenski značaj, moramo mi slovenski pevci se zavedati dolžnosti, da negujemo, ljubimo in cenimo pred vsemi drugimi našo lepo slovensko narodno pesem. Pred mano leži knjiga »Slovanstvo ve svyeh zpěvch« ki je izdal l. 1890 Čeh Ludovik Kuba. V sedmem zvezku je zbral 123 slovenskih narodnih pesmi, vse s češkim in slovenskim besedilom, prirejene po večini posebej za zbor in klavir. Zbiratelja ljubezen do naše pesmi, ki odseva iz tega neprecenljivega dela, naj nam bo v zgled. Če ji je on kot Čeh posvetil toliko pozornost, mora biti nam Slovencem še mnogo bolj pri sreju.

Torej dajte narodni pesmi odlično mesto, ki ji pristoja.

David Doktorič, je predlagal:

1. Pevski oddelek Prosvetne zveze naj prouči vprašanje ustanovitve najprej tečajev in sčasoma šole za vzgojo dobrih pevovodij.

2. Ustanovi naj se društvo pevovodij in organistov, ki naj skrbi za moralno povzdigo njihovega stanu in izboljšanje njih gmotnega položaja.

3. Vsi na sestanku dne 25. sept. 1924 v Gorici zbrani pevovodje se obvežejo, a) da bodo skrbeli v svojem delokrogu za vzorno cerkveno petje

D. Doktorič, nač. pevskega oddelka.

Resolucije pevskega sestanka.

Tu objavimo točno besedilo resolucij, ki so bile sprejete na sestanku pevovodij dne 25. septembra, o katerem ste že čitali kratko poročilo v zadnji Čolnič-evi številki.

Gospod Vinko Vodopivec je imel lepo in izčrpno predavanje o narodni pesmi in predlagal:

1. Narodna pesem naj v pevskem sporedu naših društev zavzame odlično mesto.

2. V Čolniču naj se večkrat objavljajo članki o narodni pesmi..

3. V Čolnič-eva priloga naj večkrat prinese kako narodno pesem.

Vsi odlični glasbeniki so globoko ljubili in visoko cenili narodovo pesem. Pesem Slovencev je po vsem svetu znana kot ena najbolj izrazitih. Posebnosti slovenske duše se v njej

sploh, b) za vsestransko poglobitev slovenskega in ljudskega cerkvenega petja posebej, c) da bodo sami po vseh svojih močeh svoje glasbeno znanje in zmožnosti izpopolnjevali, posebno s študiranjem resne moderne glasbe, č) da ne bodo zanemarjali skrbi za mladi pevski naraščaj.

4. *Glavna gonilna sila našemu delovanju bodi ljubezen do Boga in do našega ljudstva.*

Kjer je dober pevovodja, tam je tudi dober zbor. Iz tega smemo po pravici sklepati, da nam je treba dobrih pevovodij, ako hočemo, da bo naše petje napredovalo. Zato moramo ustanoviti v ta namen šole. Dokler šole nimamo si bomo pomagali s tečaji. Pa kje in kdaj jih bomo začeli?

Da bi le že stal »Naš dom«!

Do najnovejših časov so nas na tem polju zelo podpirali razni glasbe večji učitelji. V novih razmerah se bodo učitelji morali odreči sodelovanju, na vsak način jim bo otežkočeno. Koliko dragocenih moči zgubimo!

Tako imamo vedno manj dobrih pevovodij.

Še imamo nekaj večjih organistov

Še imamo nekaj večjih organistov, ali tudi njih število se vedno bolj krči. Če bi bilo gmotno vprašanje organistov pri vseh cerkvah v redu, imeli bi jih lahko mnogo več. Pri raznih cerkvah so še vedno nastavljeni kot organisti ljudje, ki nimajo potrebnih sposobnosti in izobrazbe, ker je plača slaba in si je treba pomagati, kakor pač gre. Taki in enaki nedostatki bi se dali vsaj deloma odpraviti, ako bi se kdo za to vstrajno zavzemal. Kdo

more to uspešneje storiti kot stanovska organizacija?

Profesorica F. Š. je predložila te-le resolucije:

Na nameravanih tečajih naj bi se pevovodje podrobno učili petja z učiteljem, ki je v petju strokovno nabobražen. Zlasti naj pevovodja predela sledečo tvarino:

1. *Dihanje pri petju.*

2. *Registri.*

3. *Izobraževanje glasu.*

4. *Razdelitev pesmi v posamezne člene — v motive.*

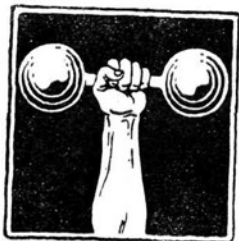
5. *Ves podrobni učni načrt za preosnovno naših zborov, po katerem se bo znal vsakdo ravnati pri izbiranju učne snovi.*

Naši pevci po navadi ne predelajo nikake pevske šole, ampak pojejo pač, kakor jim je »kljun zrasel«. Kdo naj bi jih tudi učil? Saj tudi njih pevovodje po večini nimajo pojma o strokovnem pevskem pouku. In vendar je to nekaj silno važnega. Kaj ne, da potrebujemo še marsikaj?

Slednjič je Jožko Bratuž zahteval:

Naj vsako naše društvo in vsak cerkveni zbor skrbi, da čimprej uredi in izpolni svoj glasbeni inventar.

Pevci in pevovodje! Sestanek vam je tu predložil v kratkih stavkih dovolj gradiva v premišljevanje in izvrševanje. Potrudite se in pokažite, kaj zmore naša organizacija, ko pride revam, mu boste pokazali uspehe. Če vizor našega pevskega odseka k hočete kaj navodil, nasvetov, informacij, pišite Pevskemu oddelku »Prosvetne zveze« v Gorici Corso Verdi 37.

Telovadba.

V zadnjem »Čolniču« je bil pomotoma izpuščen rezultat telovadne tek-

me v Mirnu za batujski odsek. Tekmovali so bratje:

Krušič Alfonz s točkami	63.50
Bavčar Albert	» 45.75
Vetrih Adolf	» 75.50
Koron Ant.	» 66.50
Koron Jož.	» 68.75
Birsa Ivan	» 60.50

Društveni vestnik.

Prosvetna zveza.

Pri seji telovadnega oddelka, ki se je vršila dne 19. oktobra, se je konstituiral novi odbor. Organizatorični načelnik oddelka je g. R. Bednarik, tajnik France Vuk, vaditelj France Kolvčič in odbornika Iv. Bavdaž in J. Koron. Sejni sklep je: odseki naj prirejajo akademije, telovadni oddelek pa pripravi potrebno za telovadni tečaj.

Dramatski oddelek sestaja iz naslednjih gg. odbornikov: načelnik L. Kemperle, tajnik L. Nanut, režiser M. Bratuž, garderober J. Petrovič in zapisničarica g.čna Danči Primožič.

V Dekliški oddelek so bile izvoljene: Organizatorična načelnica g.a G. Ferjančič, vaditeljica Zala Vukova, tajnica Elica Prinčič in odbornice: M. Gregorič, S. Kogoj in Anica Kodre.

Enketa o prosvetnem delu, pri kateri je bilo navzočih okrog 30 gg. duhovnikov, je razpravljala o naslednjih vprašanjih: Stanje Prosv. Zveze (referent zvezni tajnik). Cilji prosvetnega dela (referent dr. Brajša), Prosvetno delovanje duhovnikovo (poročal msgr. dr. Ličan), finančno vprašanje P. Zv. (referent inž. Rustja). Enketa je sprejela naslednje resolucije: 1. Odobravamo in nujno priporočamo sobratom Prosvetno zvezo.

2. Priporočamo versko poglobitev in svetujemo, naj se vsakoletno vrši fantovsko romanje.

3. Za mladinsko glasilo »Naš čolnič« hočemo agitirati ob vsaki priliki.

4. Posebno pozdravljamo naše dijaštvo, zbrano pod okriljem Prosv. Zveze.

5. Popolnoma odobravamo snovanje fantovskih in dekliških krožkov.

6. V svrhu ureditve razmerja med Dekl. krožki in Mar. družbo naj se osnuje komisija pod vodstvom msgr. dr. Ličana. Dva člana komisije naj

določi vodstvo M. družb, dva pa odbor Prosv. Zveze. Enketa je ugotovila popolno načelno soglasje.

Dijaška zveza.

1. V preteklih vel. počitnicah je nameravala D. Z. napraviti duhovne vaje za dijake. Nekateri tovariši so že dobili vabila, a žal, radi nenadnih razmer, so morale izostati. Upamo pa, da se bodo vršile prihodnje leto, narkar opozarjamo že sedaj vse dijake in jih prosimo mnenja.

2. Po občnem zboru D. Z. je bilo ustanovljenih šest okrožij D. Z., vipavsko, tolminsko, kraško, kobariško, idrijsko in goriško. Prosimo vse okrožne načelnike, naj pošljejo imenike vseh dijakov in nam tudi redno pošiljajo razna poročila, da bomo vedno v medsebojnem stiku.

3. Dne 9. oktobra se je centralni odbor D. Z. poklonil našemu čestitljivemu nadpastirju, ob priliki njegove sedemdesetletnice in mu izročili spomenico, v kateri je bilo popisano vse delovanje D. Z.

4. Na razpolago imamo še nekaj slik razgnanega tečaja s Pečin. Stanejo po liri vsaka.

5. V Božiču bo izšel na vse naše misleče dijaštvo »Plamen« nekaka okrožnica v 100 izvodih. Prosimo vse tovariše in tovarišice-zastopnike — kratkih, zgolj informativnih poročil, do konca novembra.

6. Zastopnike D. Z. na vseh zavodih prosimo naj nam sporoče, kdaj bi se sestali v Gorici. Mnenja smo, da je najbolje o Božiču. Važnost sestanka vseh zastopnikov vam ni treba povdarjati.

NB. Vsi dopisi naj se naslovijo na Tajništvo »Prosvetne zveze« D. Z. Corso Verdi 37. Gorizia.

Društva.

Iz Cerkna. Malokateri jubilej je naša Goriška tako enodušno, tako odkrito in iskreno slavila kakor 70 letnico svojega nadpastirja, knez nadškofa dr. Fr. B. Sedeja. 10. okt. je preteklo 70 let, kar je v priprosti kmetski hiši pod zelenim Poreznom zagledal luč sveta mož, čigar ime izgovarja danes z največjim spoštovanjem vsak vernik naše nadškofije.

Tudi naše prosvetno društvo je priredilo proslavo 70 letnice prevzvišenega nadpastirja, svojega rojaka, domačina. 10. okt. zvečer so se v okusno okrašeni dvorani zbrali člani in članice društva, njihovi domači in več drugega povabljenega občinstva. Na odru je bila izpostavljena med zelenjem in cvetjem velika slika knez nadškofa. Slavnost je otvoril domači orkester. V slavnostnem govoru je g. dekan Ivan Kunšič domači mladini postavil g. jubilaranta za vzor kot pravi naš pesnik:

*Ne stan, naslov, zunanje ne priznanje,
Čeprav med svetom to največ velja,
Jeklen značaj, dolžnosti spolnovanje,
Najvišja prava dika je moža.*

Deklamacije, domači orkester za sluga požrtvovalnega voditelja g. Metoda Peternela, močan cerkljanski zbor s krasnimi pesmicami pod vodstvom vnetega g. pevovodje Gab. Bevka je ljubko društveno slavnost povzdignilo do viška. Poslušalci so prirejali pristrčne ovacije svojemu nad vse ljubljenu nadpastirju.

Prosvetno cerkljansko okrožje pa je odposlalo Prevzvišenemu vdanostno brzojavko z željo, da Vsemogočni ohrani našo Ekscelenco še dolgo vrsto let ter blagoslavlja njegovo delo v korist Cerkve in ljudstva.

Šturje. V Šturjah so se dekleta vzdramila in ustanovila v nedeljo, 19. t. m. dekliški krožek. — Z radostjo sem vstopila v društveno dvorano med vesela dekleta. Razjasnila sem jim pomen in potrebo dekliškega krožka, poudarila smoter in cilj iste-

ga, ki je zapopaden v kratkem stavku. »Dosega srčne kulture, ljubezni do družine in do bližnjega in ljubezni do dela«. Kljub spoznanju, da zahteva vstop v krožek od posameznega dekleta precej požtvovalnosti, samozatajevanja in odrekovanja, (javni plesi) se jih je oglasilo lepo število in vpisalo v krožek. Navdušene so zlasti za telovadbo. Po predavanju in prebranju poslovnika dekl. krožka, se je vršil občni zbor. Veliko zanimanje in razumevanje za napredek deklet je pokazal č. g. Leban Albert, ki je prisostvoval temu sestanku. — Iz Gorice Vam kličem še enkrat draga dekleta: pogumno na delo, da dosežete kakor Vaše bližnje sosede, vrle Vrhpoljke za vaš trud dostojno plačilo: srce, ki ostaja vedno dobro, v sreči in nesreči — iz katerega izvirajo vse druge čednosti, prepotrebne našemu ženstvu. *Načelnica dekl. krožkov.*

Iz Poljubinja. Začetkom tega leta je naše društvo živahno delovalo. Gojili smo narodno in cerkveno peetje, imeli smo par predavanj, ter se tudi drugače večkrat shajali v društvu; ravno pa ko smo se pripravljali na občni zbor, nam je bilo vse delovanje ustavljeno. Sicer smo tudi potem po možnosti delovali dokler nas niso zapustili fantje - pevci, ki so si šli iskat zaslužka v Francijo. In tudi drugače nam potem ni bilo mogoče živahno delovati vsled težkega dela, katero je pri nas v poletnih mesecih posebno naporno. Le knjižnica je delovala skozi celi čas dobro. Sedaj pa, ko so društva dovoljena, upamo, da bomo začeli kolikor nam bo mogoče zopet z društvenim delom. Upamo tudi, da nas v kratkem obiše revizor, katerega si želimo in z veseljem pričakujemo, da nas poduči in navduši za nadalnje delovanje. »Naš Čolnič« se je tudi pri nas vsem, kateri ga čitajo, močno priljubil. Prihaja k nam v 14 izvodih, kar je pa na vsak način premalo za tako veliko vas. Fantje in dekleta, agitirajte za »Naš Čolnič«! Zavedajmo se, da ko-